

เอกสารประกอบการสอน ED 342

รศ.เฉลิม มลิลา

แบบประเมินผลการสังเกตการสอน

(ตอนที่ 5)

กลุ่มที่.....

พฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาในชั้นเรียนของผู้สอน

ที่	สภาพของปัญหา	การแก้ปัญหาอยู่ในชั้น					หมายเหตุ
		ไม่รับรู้	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก	
1.	นักเรียนพูดคุยกัน						
2.	นักเรียนไม่นำสมุดและหนังสือมาเรียน						
3.	นักเรียนเอาแบบฝึกหัดวิชาอื่นขึ้นมาทำ						
4.	นักเรียนเล่นหรือหยอกล้อเพื่อน						
5.	นักเรียนแย่งตะโกนตอบคำถามของครู						
6.	นักเรียนลุกขึ้นเดินไปเดินมาโดยไม่ขออนุญาต						
7.	นักเรียนนั่งหลับ						
a.	นักเรียนไม่สนใจบทเรียน						
9.	นักเรียนถามนอกเรื่อง						
10.	นักเรียนถามลองภูมิ						
11.	นักเรียนตอบคำถามครูไม่ได้						
12.	นักเรียนถามในสิ่งที่ครูเพิ่งสอนเสร็จ						
13.	นักเรียนไม่ยอมออกไปประกอบกิจกรรมหน้าชั้น						

ที่	สภาพของปัญหา	การแก้ปัญหาอยู่ในชั้น					หมายเหตุ
		ไม่รับรู้	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก	
14.	นักเรียนชวนคุยออกนอกบทเรียน						
15.	นักเรียนเกิดเจ็บป่วยในชั้นเรียน						
16.	นักเรียนขาดเรียนมาก						
17.	นักเรียนไม่เข้าห้องเรียน						
18.	นักเรียนขออนุญาตเข้าออกห้องเรียนบ่อยครั้ง						
19.	สภาพของห้องเรียนไม่พร้อมที่จะสอน						
20.	ห้องเรียนสกปรก						

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....
 .....
 .....

ลงชื่อนักศึกษา 1.....รหัสประจำตัว.....

2.....รหัสประจำตัว.....

3.....รหัสประจำตัว.....

เอกสารประกอบการสอน ED 342

รศ.เจดิม มลิตา

แบบประเมินผลการสังเกตการสอน

(ตอนที่ 6)

กลุ่มที่.....

สรุปการสังเกตการสอน

1. สภาพทั่วๆ ไปและบรรยากาศในชั้นเรียน (ให้บันทึกสภาพของห้องเรียนโดยละเอียด ลักษณะ และจำนวนนักเรียน ขนาดความจุและความพอเหมาะของห้องเรียน ลักษณะของสื่อ การเรียนการสอนในชั้นเรียนเช่น กระดานดำ ป้ายนิเทศก์ บอร์ด ฟันห้อง ที่ถังขยะ ฯลฯ)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การดำเนินกระบวนการเรียนการสอน (ให้บันทึกการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน วิธีการสอน การใช้เทคนิคต่าง ๆ การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผลการเรียนการสอน ฯลฯ)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การควบคุมปกครองชั้นเรียนและการแก้ปัญหาในชั้นเรียน (ให้บันทึกเทคนิควิธีการควบคุมชั้นเรียน การใช้ทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยา (การศึกษา-เด็กวัยรุ่น) เซาว์นั้ไหวพริบในการแก้ปัญหา และผลของการแก้ปัญหา ฯลฯ)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกของผู้สอนและผู้เรียน (ให้บันทึกลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนทั้งหมดของผู้สอนผู้เรียน)

.....
.....
.....
.....
.....

5. ความรู้และประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับ (ให้บันทึกประมวลความรู้และประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับในครั้งนี้)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. คุณค่าและประโยชน์ของการสังเกตการสอนอย่างมีระบบ (ให้แสดงความคิดเห็นประเมิน
คุณค่าและประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบ ตามทักษะและความรู้สึกรักคิดของนักศึกษา)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....
.....
.....

ลงชื่อนักศึกษา 1..... รหัสประจำตัว.....
2..... ..รหัสประจำตัว.....
3..... ..รหัสประจำตัว.....

กิจกรรม

กำหนดให้นักศึกษาฝึกหัดของวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนจากแบบฝึกหัดต่อไปนี้

แบบฝึกหัดที่ 1

วิชา : สังคมศึกษา (ประวัติศาสตร์) ประถมปีที่ 5

ผู้สอน : ครูประจำการ

โรงเรียน : ในกรุงเทพฯ พ.ศ.2518 นักเรียน 35 คน

ครูเดินยิ้มแย้มเข้ามาในห้องเรียน หัวหน้านักเรียนบอกทำความเคารพ ครูตอบรับด้วยคำว่าสวัสดิ แล้วเปิดหนังสือภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ชั้น ป.5 ที่หยิบขึ้นมาจากโต๊ะครู ทักทายนักเรียนอีกนิดหน่อยจึงเริ่มสอน

ครู : วันนี้เราจะเรียนเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพ่อขุนรามคำแหง

นักเรียนชาย : อาจารย์อะ ผมทราบอะ คิดตัวหนังสือไทยอะ ตัวหงิก ๆ งอ ๆ อะ

ครู : ใช่.....เก่ง...นั่นก็อย่างหนึ่งละ แล้วยังมีอีกมากมาย เดี่ยวเราลองมาช่วยกันรวบรวมดูนะ เอ้า...หนึ่งก็ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ โดยดัดแปลงมาจากอักษรขอมและมอญ

นักเรียนหญิง : จารย์ขา ตัวอักษรขอมเป็นไงคะ ?

ครู : ก็หงิก ๆ งอ ๆ อย่างภูซังคว้านั้นแหละ (หัวเราะ) เคยเห็นตามยันต์ที่พระท่านเขียนใหม่ละ.....นั่น หละ.....เดิมทีก่อนหน้านั้นเราไม่มีอักษรไทยใช้ การคิดค้นของพระองค์จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นต้นกำเนิดของตัวหนังสือที่เราใช้กันทุกวันนี้ คิดดูซิถ้าไม่มีตัวหนังสือไทยแล้วเราจะลำบากแค่ไหน จะได้เล่าเรียนกันแบบนี้หรือ....ประการที่สองก็ได้แก่..... ได้แก่อะไร ไครทราบใครค้นมาแล้ว.....ยกมือ (นักเรียนยกมือกันหลายคน ครูชี้) เอ้า....ว่ามา

นักเรียนหญิง : ขยายประเทศออกไปอย่างกว้างขวางละ

ครู : ถูก....พระองค์เป็นนักรบที่มีความสามารถ สามารถขยายอาณาเขตของประเทศออกไปกว้างขวางคือ (อ่านรายละเอียดจากหนังสือที่ถือ)..... มลายูนี้สมัยนั้นเป็นของเรานะ..... ฯลฯ ต่อไปมีอะไรอีก.....อ้อวิน

นักเรียนชาย : ได้แผ่ศาสนาพุทธอย่างมากที่สุดในกรุงสุโขทัยอะ สร้างแผ่นศิลาเชิญให้พระเทศน์ทุกวันพระ

- ครู : ดีมาก.....พระองค์ทรงทำนุบำรุงศาสนาอย่างมาก ได้นิมนต์พระสงฆ์ จากลังกามาเผยแผ่ศาสนาพุทธให้เจริญยิ่งขึ้น และเราก็ได้พระพุทธสิหิงค์ มาจากลังกาด้วย นักเรียนทราบนะว่าพระพุทธสิหิงค์เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ และมีความสำคัญองค์หนึ่ง ขณะนี้ประดิษฐานอยู่ที่ไหน ใครทราบ? (เสียง นักเรียนตอบว่า “พิพิธภัณฑ์” เซ็งแซ่ แต่ผู้สังเกตได้ยื่นว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ”))
- ครู : ใช่.....ตอนสงครามตีเขาจะอัญเชิญมาที่ท้องสนามหลวงให้ประชาชนได้ รดน้ำ เอ๊ย....สรองน้ำ ทำให้พุทธศาสนายังยืนมาจนทุกวันนี้ (นักเรียนหลายคนหันหน้าเข้าหากัน ส่งเสียงจ้อกแจ้กเล็กน้อย ไม่ถึงกับหัวทุก คงต่างคนต่างอวดกันว่าเคยไปสงครามตีที่ท้องสนามหลวง)
- ครู : เอ้า.....ต่อไปใครดี.....วิชาดา (วิชาดา ย่อมาย ๆ ยืนบิดไปมา)
- ครู : วิชาดา ยังก่อนไม่ออกนั้งลงก่อนก็ได้....กังสดาลช่วยที่ซี
- นักเรียนหญิง : ติดต่อดำขายกับต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน ก็เคยเสด็จไปค่ะ
- นักเรียนชาย : (ท่าทางแก่น ๆ และขี้เล่น) ไปจีนแดงอะ จารย์อะ (หัวเราะเอ๊ก ๆ)
- ครู : ไม่...ตอนนั้นยังไม่มีจีนแดงจีนขาวอะไรทั้งนั้น เรื่องจีนแดงไว้วันหลังครูจะ ให้เวรตัดข่าวแล้วมาคุยกัน
- เรื่องติดต่อดำขายกับต่างประเทศคงจะจริงเพราะมีหลักฐานยืนยัน แต่เรื่องที่ว่าท่านเสด็จไปเมืองจีนหรือไม่นี้ครูว่าไม่แน่แน่ ไม่มีหลักฐานอะไรยืนยัน และไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นอาจจะจริงหรือไม่จริงก็ได้ อย่างเชอร์รี่ เบอรี่ เซนต์ ที่ว่าการติดต่อกับต่างชาตินั้นจริงเพราะเขาได้พบหลักฐานใน ต่างประเทศ เช่น ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เขาพบเครื่องสังคโลก เครื่องถ้วยชามของไทย ที่ได้เรียนมาจากช่างจีน ทำกันเป็นอุตสาหกรรมใหญ่โต ส่งเป็นสินค้าออกเลยทีเดียว และเมื่อเร็ว ๆ นี้ เขาพบเรือโบราณที่ลุ่มอยู่แถว ปากอ่าวไทย พบพวกเครื่องถ้วยชามสังคโลก (เล่าเรื่องการพบเรืออับปาง และการสันนิษฐานของกรมศิลปากรประมาณ 5 - 6 นาที ซึ่งนักเรียนซักถาม กันด้วยความสนใจมาก)
- ครู : (หลังจากเล่าเรื่องสมบัติในเรือ จบแล้ว) ของพวกนี้อาจจะไม่สวยงามเหมือน ของสมัยใหม่ อาจจะขรุขระ เก๋าคร้าคร่า บิด ๆ เบี้ยว ๆ แต่ถือว่าเป็นของที่ มีค่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นของเก่าแก่ในประวัติศาสตร์.....ใครพบใครมียู่ต้อง นำไปมอบให้พิพิธภัณฑ์ เพราะเป็นสมบัติของชาติ ไม่ใช่ของส่วนตัว....ฯลฯ

เอาละ วันนี้ครูจะหยุดแค่นี้ก่อน เกี่ยวกับเรื่องพระราชกรณียกิจ ชั่วโมงต่อไป จะต่อแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปกครองสมัยสุโขทัย เดี่ยวครูจะแบ่งให้ไป ค้นคว้ามาว่าการปกครองสมัยสุโขทัยกับสมัยนี้เหมือนกันไหม ใครชอบ แบบไหน....ดีมั๊ย? แล้วออกมารายงานเพื่อนนะ (นักเรียนเริ่มส่งเสียงจ้อกแจ้ก อีกครั้ง ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด)

นักเรียน : อาจารย์ขาส่งซีทกะรูปหรือยังคะ ?

ครู : เอ้า.....เอามาเลย หัวหน้าช่วยเก็บที่ทั้ง 5 กลุ่ม เลยนะ.....เร็ว (หัวหน้าเก็บ ซีทแบบฝึกหัดตอนที่แล้ว และรูปภาพซึ่งปะบนแผ่นกระดาษวาดเขียนมี 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 - 4 ภาพ เป็นภาพแผนที่สมัยสุโขทัย, การแต่งกาย, วัด มหาธาตุสุโขทัย, ศิลปจารึก ฯลฯ) ทราบว่าครูมอบหมายให้เป็นงานกลุ่ม เก็บคะแนน นำมาส่งครูจะรวบรวมจัดแสดงทั้งหมดหลังจากจบบทแล้ว

ครูให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มมาอธิบายงานของตน ครูคอยแก้ไข และเพิ่มเติมสรุปจบแล้วมอบหมายงานคราวต่อไป ทั้งหมดนี้ใช้เวลาประมาณ 35 นาที

(ประพิ์พรรณ โพธิ์กระจ่าง-ผู้บันทึก)

แบบฝึกหัดที่ 2

วิชา : สังคมศึกษา (ประวัติศาสตร์) ม.ศ.1

ผู้สอน : ครูประจำการ

โรงเรียน : ในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2510

ครู : เราจะพูดถึงการตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี นักเรียนคงได้เรียนมาแล้ว หลังจาก
ที่ไทยแตก ไทยก็แยกออกเป็น คนไทยชัยบุรี ชัยบาดาล แดกกันออกไป พวก
คนไทยที่ชัยบุรีเป็นคนที่มาจากกรุงสุโขทัย ตอนที่เรายู่ตอนแรกที่มีไทยอยู่ได้
อำนาจของขอมหลังจากอาณาจักรน่านเจ้าแตก คนไทยก็ได้อพยพหนีลงมาอยู่
ที่นี้เพิ่มขึ้นอีก ทำให้ไทยไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของขอมอีก ขอมมีหัวหน้าชื่อ
โกลัญล่ำพง

ครู : ขอมอยู่ที่ไหนในขณะนั้น

นักเรียน : ละโว้

ครู : ละโว้ปัจจุบันเป็นเมืองอะไร

นักเรียน : เมืองลพบุรี

ครู : ไทยเรามีพ่อขุนศรีนาวนำถุม พ่อขุนบางบาง และพ่อขุนผาเมืองเป็นหัวหน้าไทย
พอไทยตีได้ก็ยกพ่อขุนบาลเมืองขึ้นเป็นกษัตริย์ ชื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เมือง
สำคัญ ชื่อเมืองสุโขทัย ทิศเหนือจากสุโขทัยขึ้นไปเป็นของไทย ทิศใต้จากสุโขทัย
ลงมาเป็นของขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด

ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดยกทัพมาตีไทย แต่พ่อขุนรามคำแหงขณะนั้น
อายุ 29 ปี ยกทัพออกไปสู้รบ และชนะ สุโขทัยเป็นราชธานีอยู่ได้ 100 ปีเศษ
และมาเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา สมัยพระเจ้าไสยลือไท

ครู : กษัตริย์ที่ครองกรุงสุโขทัยมีใครบ้าง

นักเรียน : พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระเจ้าลิไทย พระเจ้าลือไทย
พระเจ้าไสยลือไทย

ครู : ตำนานเก่า เรียกกษัตริย์ว่าพระร่วง นั้นมีความหมายอย่างไร

นักเรียน : 1. เรียกกษัตริย์ที่ครองกรุงสุโขทัย ไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์องค์ใด พ่อขุน-
ศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง พระเจ้าลิไทย พระเจ้าลือไทย และพระเจ้าไสยลือไทย

2. ใช้เรียกพ่อขุนศรีอินทราทิตย์

3. ใช้เรียกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่เด่นที่สุด และมีกนิหการ
ว่า พระร่วง

ครู : พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เดิมชื่อพ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยาง ครองราชย์
ระหว่าง พ.ศ. 1800 พระมหาลีมีพระโอรส 3 องค์ องค์แรกสิ้นพระชนม์เมื่อ
ยังเยาว์ องค์ที่ 2 พ่อขุนบาลเมือง องค์ที่ 3 พ่อขุนรามคำแหง ทำการรบกับขุน-
สามชนเจ้าเมืองลพบุรี แล้วก็ครองราชย์

ทำไมพ่อขุนรามคำแหงจึงเป็นมหาราช ครองราชย์เป็นเวลา 40 ปี เป็น
นักรบ นักปกครองและขุนพล

ครู : การปกครองของพ่อขุนรามคำแหงปกครองแบบไหน

นักเรียน : แบบพ่อกับลูก

ครู : นักเรียนคนใดดูละครเรื่อง “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช”
นักเรียนก็ยกมือกันเกือบทั้งห้อง

ครู : แฉวนกระดิ่งไว้ที่ไหน

นักเรียน : หน้าประตูเมือง ใครเคาะดื่รอนก็มาสั่งกระดิ่ง

ครู : พระองค์เป็นนักรบ รบกับขุนสามชนเจ้าเมืองลพบุรี นักปราชญ์ ประดิษฐ์อักษร
ไทยเอามาจากภาษาอินเดีย ตัวอักษร สระ พยัญชนะอยู่บรรทัดเดียวกัน แต่มีผู้
มาเปลี่ยนแปลงสระและพยัญชนะให้อยู่กันคนละบรรทัดในภายหลัง

วรรณยุกต์ในสมัยก่อนมีเพียง 2 ตัว คือไม้เอก และไม้จัตวา

ให้มีศิลาจารึก 4 ด้าน 3 ด้านเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชาว
สุโขทัย นอกจากนี้ยังมีศิลาจารึกของพระเจ้าลิไท ซึ่งมี 3 ภาษา มีภาษา ขอม
มอญ และไทย และยังมีศิลาจารึกวัดศรีชุม ซึ่งพบที่วัดศรีชุม ศิลาจารึกของ
พระเจ้าลิไท เรียกอีกอย่างว่า ป่าโมกข์ เพราะพบที่ไทร

นักเรียน : พบที่ ป่าโมกข์

ครู : นักเรียนคิดอย่างไรที่พ่อขุนรามให้จารึกในศิลา

นักเรียน : ดี

ครู : ให้จารึกในศิลา ก็เพื่อให้อยู่ชั่วนิรันดร์ เพื่อทราบความเป็นไปของชาวสุโขทัย
ว่าเป็นอย่างไร พระเจ้าลิไท โอรสของพ่อขุนรามคำแหง ไม่เหมือนกับพ่อ
ไม่เข้มแข็ง ไม่เป็นนักรบ ดังนั้นหัวเมืองจึงไม่อ่อนแอ อาณาเขตสุโขทัยกว้าง

ขวางมากในขณะนั้น พ่อขุนรามเสด็จประพาสจีน และนำเอาช่างจีนมาปั้นด้วย
ชามยังไทย

พระเจ้าลิไท ราชกรณียกิจสำคัญของพระองค์ ฝึกฝนศาสนามากที่สุด
บำรุงศาสนา จนได้พระนามว่า พระมหาธรรมราชาลิไท ฝึกฝนศาสนาจนออก
บวช การเสด็จออกบวชของพระเจ้าลิไท พาให้กษัตริย์สมัยต่อมาออกบวช พระเจ้า
ไสยลือไท เราเสียอาณาจักรสุโขทัยให้อาณาจักรศรีอยุธยา

ครู : การปกครองแบบพ่อกับลูก ทำไมจึงเรียกว่าการปกครองแบบพ่อกับลูก

นักเรียน : เพราะว่า ราษฎรเรียกพ่อขุนรามคำแหงว่า พ่อ นิยมเรียกกษัตริย์ว่า พ่อขุน เช่น
พ่อขุนราม พ่อขุนบาลเมือง

ครู : สร้างพระแท่นมนังคศิลา วางกลางดงตาล พอวันพระให้พระเถระขึ้นนั่งแสดง
พระธรรมเทศนาแก่คน ถ้าในวันธรรมดาพระองค์ก็เสด็จประทับว่าราชการแผ่นดิน
ด้วยพระองค์เอง

ครู : การป้องกันราชอาณาจักร ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหาร

ครู : การปกครองแบ่ง 3 ชั้น

นักเรียน : 1. ชั้นใน กษัตริย์เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง ให้เอากรุงสุโขทัยเป็น
ศูนย์กลาง มีเมืองหน้าด่านเรียงราย 4 ทิศ

ครู : เมืองหน้าด่านมีไว้ทำไม

นักเรียน : มีไว้ป้องกันเมืองหลวง

นักเรียน : 2. ชั้นนอก เป็นเมืองพระยามหานคร ให้พระยา ขุนนางไปปกครอง
เช่น เมืองแพรก ราชบุรี เพชรบุรี แพร่ ตะนาวศรี เพชรบูรณ์ และ ศรีเทพ

นักเรียน : 3. ประเทศราช เป็นเมืองที่ขึ้นกับสุโขทัย ในสมัยนั้นสุโขทัยมีเมือง
ประเทศราชมาก และเมืองประเทศราชต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย
ทุกปี

ครู : ศาสนาเป็นลัทธิอะไร

นักเรียน : ลัทธิลังกาวงศ์

ครู : มีสงฆ์ไปศึกษาศาสนาที่ลังกา และต่อมากลับมาอยู่ที่นครศรีธรรมราช
โดยตั้งคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ขึ้น เริ่มที่นครศรีธรรมราชก่อน พ่อขุนรามไปนคร-
ศรีธรรมราช แล้วจึงเอามาที่กรุงสุโขทัย สงฆ์สมัยก่อนแบ่งออกเป็น 2 พวก
มีชื่อเรียกว่า

นักเรียน : กามวาสี และอรัญญวาสี

ครู : กาม แปลว่าอะไร

นักเรียน : หมู่บ้านกามวาสี เป็นพวกพระที่เล่าเรียนจากเมือง

ครู : อรัญ แปลว่าอะไร

นักเรียน : ป่า อรัญญวาสี เป็นพวกพระที่เล่าเรียนจากป่า

ครู : กษัตริย์ที่ทะนุบำรุงศาสนามากที่สุดคือ

นักเรียน : พระเจ้าลิไท

ครู : และได้แต่งหนังสือชื่อ

นักเรียน : ไตรภูมิพระร่วง หรือเตภูมิกถา การค้าขายและอุตสาหกรรม

ครู : คำขายอย่างเสรี โดยไม่ต้องเสียภาษี คำขายภายในมีตลาดประจำ เราเรียกว่าปلام
ครูลืมบอกว่าผู้ที่เสด็จไปพบศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไปตอนที่พระองค์ผนวชอยู่ พระองค์พยายามอ่าน
ศิลาจารึก แต่บางคำอ่านผิด ต่อมาศาสตราจารย์ ยอร์จเซเดย์ ก็ได้มาช่วยอ่าน

ครู : นักเรียนไปดูละครเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทุกคนหรือเปล่า

นักเรียน : ยกมือ และตอบว่า ดู หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก

ครู : แปลความหมายอันนี้ งานหนักผู้ชายทำ งานเบาผู้หญิงก็เป็นคนทำ

ครู : ลองถามนักเรียน พระร่วงนั้นใช้เรียกใครบ้าง

- นักเรียน :
1. เรียกกษัตริย์ทุกองค์ที่ครองกรุงสุโขทัย
  2. ใช้เรียกพ่อขุนศรีอินทราทิตย์
  3. ใช้เรียกพ่อขุนรามคำแหง

ครู : กษัตริย์สุโขทัยที่ออกบวชในขณะครองราชย์มีพระนามว่าอะไร

นักเรียน : พระเจ้าลิไท หรือพระมหารธรรมราชาลิไท

ครู : พระเจ้าลิไทแต่งหนังสืออะไร

นักเรียน : ไตรภูมิคาถา เด็กหัวเราะ และบอกว่า ไตรภูมิพระร่วงหรือเตภูมิกถา

ครู : ศิลาจารึกในสมัยสุโขทัยมีกี่อัน

นักเรียน : 3 อัน

มีของพ่อขุนรามคำแหง 1 อัน ของพระเจ้าลิไท 1 อัน และของที่พบที่วัดศรีชุม
1 อัน

ครู : ศิลาจารึกที่พบที่วัดศรีชุม ใครเป็นคนพบ

- นักเรียน : พระยาพลโทสโมสรรพรพการ
 ครู : ศีลาจารึก 3 ภาษาเป็นของใคร
 นักเรียน : พระเจ้าลิไท
 ครู : ผู้เสด็จไปพบศิลาจารึกและนำออกมาไว้ในกรุงเทพฯ คือใคร
 นักเรียน : พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 4
 ครู : เวลานั้นศิลาจารึกอยู่ที่ไหน
 นักเรียน : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
 ครู : การปกครองแบ่งเป็นกี่ประเภท
 นักเรียน : 3 ประเภท ชั้นใน ชั้นนอก และประเทศราช
 ครู : ชั้นใน ใครบังคับบัญชาโดยตรง
 นักเรียน : กษัตริย์ บังคับบัญชาโดยตรง
 ครู : มีเมืองอะไรเป็นศูนย์กลางโดยตรง
 นักเรียน : เมืองสุโขทัย
 ครู : ชั้นนอกใครเป็นผู้บังคับบัญชา
 นักเรียน : พระยา หรือขุนนางดูแล
 ครู : หัวเมืองประเทศราช
 นักเรียน : พวกเจ้าเมืองประเทศราชปกครอง แต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายทุกปี
 ครู : ทำไมพ่อขุนรามคำแหงจึงได้สมญาว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 นักเรียน : 1. นักปราชญ์ 2. นักรบ 3. นักปกครอง 4. จริยวัตรทั้งดงาม
 ครู : การค้าขายในสมัยสุโขทัย ภาษีจังกอบคืออะไร
 นักเรียน : จังกอบ เก็บเมื่อขนสินค้ากลับ เมื่อครูดามนักเรียนเสร็จแล้ว ก็ให้นักเรียนอ่านเรื่องในหนังสือ โดยอ่านกันเป็นแถว

(จารุณี อัสธีวัฒน์ ผู้บันทึก)

แบบฝึกหัดที่ 3

- วิชา : สังคมศึกษา (ประวัติศาสตร์สากล) ม.ศ.3 เรื่องสงครามโลกครั้งที่ 1
- ผู้สอน : ครูประจำการ
- โรงเรียน : ในกรุงเทพฯ พ.ศ.2510 นักเรียน 27 คน (ชาย)
- ครู : นักเรียน วันนี้เราจะเรียนเรื่องสงครามโลกครั้งที่ 1 ต่อจากชั่วโมงที่แล้ว (พูดเสร็จครูก็เขียน สงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดเมื่อ ค.ศ.1914-1918 กินเวลาทั้งหมด 4 ปี) นักเรียนจำสาเหตุของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ไหม (ทั้งห้องเงียบ)
- ครู : ถ้านักเรียนไม่พูดครูจะเรียกชื่อละ สมชาย จงบอกสาเหตุของสงครามโลกมา 1 ข้อ
- นักเรียน : เพราะแข่งขันกันทางการค้าครับ
- ครู : ถูก (ครูเขียนบนกระดาน) มีอะไรอีกใครทราบ
- นักเรียน : ฝรั่งเศสแพ้สงคราม ในสงครามระหว่างเยอรมันกับฝรั่งเศส ทำให้ฝรั่งเศสคิดที่จะแก้แค้นที่หลัง
- ครู : ถูกต้องดีมาก มีอะไรอีก ใครจำได้ยกมือ (ครูเขียนสาเหตุข้อ 2 บนกระดาน)
- นักเรียน : มหาอำนาจยุโรปนิยมลัทธิทหาร
- ครู : ดีมาก เอาละนักเรียนยังจำได้ว่าสาเหตุมีอะไรบ้าง ที่นี้นักเรียนทราบหรือเปล่าว่าในสงครามแบ่งออกเป็น 2 พวก มีพวกอะไรบ้าง
- นักเรียน : พวกมหาอำนาจกลาง และพวกพันธมิตรครับ
- ครู : พวกมหาอำนาจกลางหมายถึงพวกไหน
- นักเรียน : ฝ่ายพวกอำนาจกลางมีเยอรมัน ออสเตรีย-ฮังการี บุลกาเรีย และตุรกี
- ครู : แล้วฝ่ายพันธมิตรประกอบด้วยประเทศอะไรบ้าง
- นักเรียน : อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ยังมีอีกแต่ผมจำไม่ได้ครับ
- ครู : ไม่เป็นไร ฝ่ายพันธมิตรมีอีกมาก แต่เราก็จำเฉพาะประเทศที่มีบทบาทสำคัญก็แล้วกัน
- นักเรียน : ครูครับประเทศเราอยู่ฝ่ายไหน
- ครู : นักเรียนใครทราบว่าอยู่ฝ่ายไหน
- นักเรียน : ฝ่ายเยอรมัน
- ครู : ไม่ถูก อยู่ฝ่ายพันธมิตร

- นักเรียน : ทำไมไทยจึงเข้าข้างฝ่ายพันธมิตร
- ครู : ใครทราบว่ทำไมไทยจึงเข้าข้างฝ่ายพันธมิตร
- นักเรียน : เพราะว่าไทยมีความสัมพันธ์กับพันธมิตรมากกว่าเยอรมัน
- นักเรียน : เพราะว่าไทยมีการค้าขายกับชาวอังกฤษมากกว่า
- ครู : ถูกแล้ว เนื่องจากว่าไทยเรามีความสัมพันธ์กับอังกฤษและฝรั่งเศสมากกว่าเยอรมัน
ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเนื่องจากว่า ไทยเรารู้สึกว่าการเกิดสงครามโลก
ครั้งที่ 1 นั้น เยอรมันเป็นฝ่ายก่อมากกว่า
- นักเรียน : ไทยเราส่งทหารไปยุโรปเดินทางอย่างไรครับ
- ครู : ไปทางเรือ แต่ก็มีอุปสรรคมาก กว่าที่จะถึงยุโรปกินเวลาหลายเดือน พอทหาร
ไทยไปถึงสงครามก็จบลงจะเสร็จสิ้นไปแล้ว
- นักเรียน : ไทยเราส่งทหารไปยุโรปมากไหม
- ครู : เพราะการเดินทางลำบากจึงไปกันไม่มาก นักเรียนทราบหรือเปล่าว่าไทยเราส่ง
ทหารไปยุโรปวันไหน
- นักเรียน : วันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ.1917
- ครู : นักเรียนจบจนจะหมดเวลาแล้ว ครูจะให้การบ้านนักเรียนไปทำ 1 ข้อ (พูดแล้ว
ก็เขียนบนกระดานดำ)
- 1) ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยส่งทหารไปช่วยยุโรปได้รับประโยชน์
อะไรบ้าง?
- นักเรียน : ต้องบอกเป็นข้อ ๆ หรือเปล่า
- ครู : ตอบเป็นข้อ ๆ ได้ก็ยิ่งดี

(เวลา จตุรพาณิชย์-ผู้บันทึก)

แบบฝึกหัดที่ 4

วิชา : สังคมศึกษา (ภูมิศาสตร์) ม.ศ.3 เรื่อง มหาสมุทรและกระแสน้ำ

ผู้สอน : ครูประจำการ

โรงเรียน : ในภาคกลาง พ.ศ.2518

ครู : เดินเข้าในห้องเรียนพร้อมแผนที่โลกเป็นผ้าม้วนได้ 1 ผืน

นักเรียน : หัวหน้าชั้นบอก “นักเรียนตรง” นักเรียนทุกคนในชั้นยืนตรง

ครู : “นั่งลงได้” แล้วเรียกให้ นายสมศักดิ์ อ่านเรื่องที่ไปค้นมาจากหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับความรู้รอบตัวให้เพื่อน ๆ ในชั้นฟัง

นายสมศักดิ์ : ยืนขึ้นอ่านซึ่งเร็วมาก ผู้สังเกตก็ฟังไม่ค่อยทันแต่ก็จับใจความได้ว่าเป็นเรื่องกลิ้งที่ค้นประดิษฐ์ขึ้นใหม่ สามารถถ่ายรูปในน้ำได้ อ่านประมาณ 3 นาทีจบ

ครู : กางแผนที่โลกติดบนกระดานดำหน้าห้องเรียน และถามนักเรียนทีละคนว่า “มหาสมุทรมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างไร”

นักเรียนคนที่ 1 “นำเอาสิ่งมีชีวิตจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง”

นักเรียนคนที่ 2 “มีอิทธิพลต่อภูมิอากาศ”

นักเรียนคนที่ 3 “ช่วยในการติดต่อค้าขายทางทะเล”

นักเรียนคนที่ 4 “ช่วยในการคมนาคมและการสงคราม”

นักเรียนคนที่ 5 “เป็นแหล่งที่เกิดปลาและสัตว์น้ำที่คนกินได้หลายชนิด”

นักเรียนคนที่ 6 (?)

ครู : พุดซ้ำตามที่นักเรียนพูดมาแล้วอีกครั้งตั้งแต่ 1-6

นักเรียน : บางคนก็พุดตามที่ครูพุดไปด้วย

ครู : “น้ำในมหาสมุทรมีการเคลื่อนไหว 3 อย่างอะไรบ้าง”

นักเรียน : ตอบพร้อม ๆ กันโดยบางคนก็ไม่พุด โดยตอบพร้อม ๆ กันดังนี้

“1. เคลื่อนไหวโดยตัวไปมาเรียกว่าคลื่น”

“2. เคลื่อนไหวด้วยการมีระดับสูงขึ้นและลดลงเรียกว่า น้ำขึ้นน้ำลง”

“3. เคลื่อนไหวด้วยการไหลวนไปเวียนมา เรียกว่า กระแสน้ำ”

ครู : “เราจะเรียนเรื่องกระแสน้ำให้ทุกคนเปิดหนังสือหน้า.....”

นักเรียน : เปิดหนังสือดูเรื่องกระแสน้ำตามที่ครูบอก

ครู : อ่านตามในหนังสือให้นักเรียนดูตามว่า “กระแส น้ำ คือการไหลของน้ำเหมือนสายแม่น้ำที่ไหลบนพื้นดิน แต่แทนที่จะไหลบนพื้นดินกลับไปไหลในมหาสมุทร” และบอกให้นักเรียนเปิดหนังสือแผนที่ของแต่ละคน ให้ดูเรื่องกระแส น้ำ แล้วครูอธิบายต่อว่า “กระแส น้ำอุ่นถ้ามองโดยเครื่องบินจะเห็นกระแส น้ำเป็นสายตามมหาสมุทรเหมือนเห็นแม่น้ำบนพื้นดิน” พร้อมทั้งชี้ให้เด็กดูในหนังสือแผนที่ว่า กระแส น้ำอุ่นจะมีสีแดง

นักเรียน : อ่านในใจตามครูและชี้กระแส น้ำในสมมุติแผนที่ตามที่ครูบอก (จากการสังเกตเห็น)

ครู : อ่านตามหนังสือต่อไปอีก “สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดกระแส น้ำมี”

- ลม
- พื้นดิน ทวีป เกาะ
- แสงอาทิตย์

นักเรียน : ส่วนมากฟัง บางคนก็หันไปคุยกับเพื่อนถามเพื่อนว่าอยู่ตรงไหน (สังเกตเห็น)

ครู : วาดรูปโลกบนกระดานดำและขีดเส้น 30° N และ 30° S และอ่านในหนังสือเรียนต่อ “ลมที่พัดอยู่ระหว่าง 30° N และ 30° S เรียกว่าลมต้านสินค้า โดยลมสินค้าจะวันออกเฉียงเหนือ และลมสินค้าจะวันออกเฉียงใต้ จึงดึงให้น้ำเคลื่อนจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก”

ครู : อ่านในหนังสือให้นักเรียนฟังต่ออีก “เกาะและทวีป เช่น ทวีปอเมริกาใต้ กระแส น้ำจะไหลวนไปรอบ ๆ เกาะ” ให้เด็กออกมาหน้าชั้นคนหนึ่ง ให้ชี้กระแส น้ำบริเวณทวีปอเมริกาใต้ และอ่านในหนังสือให้นักเรียนฟังต่ออีก “ลมตะวันตกพัดเข้าสู่ทวีปทางทิศตะวันออกของทุกทวีปจากอเมริกาเหนือมายังทวีป เรียกกระแส น้ำกัลสตริม ถ้าผ่านมาจากนอร์เวย์ เรียกกระแส น้ำนอร์เวย์ โดยชื่อของกระแส น้ำตั้งตามชื่อที่มันไหลผ่าน กระแส น้ำอุ่นเมื่อไหลขึ้นไปทางเหนือมันก็จะเย็นลงแต่ก็ชื่อว่า กระแส น้ำอุ่น กระแส น้ำเย็นที่เกิดจากแถบขั้วโลกพาไหลมาแถบเส้นศูนย์สูตร ก็จะร้อนขึ้นแต่ก็ยังเรียกว่า กระแส น้ำเย็น” ครูอ่านพร้อมอธิบายเพิ่มเติมบ้างเล็กน้อย

ครู : อธิบายต่ออีกว่า “ความร้อนจากดวงอาทิตย์ก็ทำให้เกิดกระแส น้ำอุ่นและเย็นได้ เพราะโลกมันป่องตรงกลางน้ำก็ร้อน ก็เกิดเป็นกระแส น้ำบริเวณเส้นศูนย์สูตร”

นักเรียน : ฟังครูอธิบายโดยไม่มีใครซักถามหรือสงสัย

ครู อธิบายต่อ “กระแสน้ำแยกเป็น 2 ชนิด คือกระแสน้ำอุ่นและกระแสน้ำเย็น” พร้อมกับบอกให้นักเรียนเปิดหนังสือแผนที่เพื่อหากระแสน้ำอุ่นและเย็นตามที่อยู่ในหนังสือเขียนไว้ พร้อมให้จัดชื่อกระแสน้ำทั้งสองลงบนหนังสือเรียนบริเวณที่ว่าง ๆ และถามว่า “ใครไม่เอาหนังสือแผนที่มาบ้าง จะได้ทูปเสีย” (หมายถึงเอามือทูปไปบนหัวไหล่ของนักเรียน)

นักเรียน จากการสังเกต บางคนก็มองหาชื่อกระแสน้ำในหนังสือแผนที่แล้วเขียน บางคนก็ยังไม่เขียนหันไปถามเพื่อนว่าชื่อนั้นชื่อนี้ใช่ชื่อกระแสน้ำไหม มีนักเรียนคนหนึ่งถามครูว่า “ครูครับที่เขียนไว้ในแผนที่ว่าสหราชอาณาจักรเป็นกระแสน้ำหรือเปล่าครับ”

ครู ครูตอบว่า “ไหนใครตอบชิวาใช่หรือไม่ใช่”

นักเรียน “ไม่ใช่ครับ เพราะชื่อนี้ไม่ได้เขียนไว้บนกระแสน้ำ”

ครู อธิบายต่อว่า “ชื่อสหราชอาณาจักรหมายถึงประเทศอังกฤษ” และพูดต่ออีก “เวลาตอบตอนสอบจะทางหนังสือดูไม่ได้ ดังนั้นจดแล้วต้องไปท่องจำมาด้วย ถ้าข้อสอบเขาถามมาต้องตอบได้ ไม่ใช่เพียงแค่จดไว้เฉย ๆ”

นักเรียน ก็ฟังครูพูดบางคนก็จดไปบ้าง บางคนก็คุยกันบ้าง แต่ไม่ส่งเสียงดังนัก

ครู เดินไปดูเด็กเกือบทุก ๆ คนเขียนชื่อกระแสน้ำ ถามคนนั้นว่า “เขียนหรือยัง” โดยเดินไปมาเกือบทั่วห้องเรียน และบอกอีกว่า “การเขียนต้องแบ่งเป็นสองข้าง ๆ หนึ่งเป็นกระแสน้ำอุ่น อีกข้างหนึ่งเป็นกระแสน้ำเย็น” ครูถามต่อ “เสร็จหรือยังใครยังไม่เสร็จบ้าง” เพราะเขียนประมาณ 10 นาทีแล้ว

นักเรียน เมื่อครูถามทุกคนก็เฉย ๆ ไม่ยกมือหรือตอบว่าอย่างไร บางคนก็ก้มหน้าเขียน บางคนก็อ่านเฉย ๆ เข้าใจว่าคงเสร็จแล้ว จากการสังเกต

ครู เดินมาดูที่เด็กคนหนึ่งเข้าใจว่าเป็นเด็กเรียนเก่ง แล้วเอาที่จดไปเทียบกับนักเรียนอีกคนหนึ่งแล้วเรียกให้อีกคนหนึ่งอ่านที่จดไว้ อ่านดังนี้โดยอ่านก่อนเป็นกระแสน้ำอุ่น อ่านที่หลังเป็นกระแสน้ำเย็น นักเรียนคนหนึ่งอ่าน

ออสเตรเลียตะวันออก

เปรู

กุโรชิโว

ออสเตรเลีย

อลาสกา

แอนตาร์กติก

แคริบเบียน

โอยาชิโว

แอนติลัส

แคลิฟอร์เนีย

กัลสตรึม

เบลกัวลา

นอร์เวย์

กรีนแลนด์ตะวันตก

บราซิล

โมซัมบิก

มาดากัสกา

เบงกอล

นักเรียน : ก็ฟังและก็ดูของตัวเองว่ามีชื่ออย่างที่เพื่อนอ่านหรือไม่ถูกต้องหรือไม่

ครู : เอาไม้ชี้บนแผนที่บริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออก และถามว่ามีเกาะอะไรบ้าง

นักเรียน : “ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย”

ครู : อธิบายต่อว่าบริเวณนี้ ส่วนมากมีกระแสน้ำอุ่นไหลผ่านหมู่เกาะนี้พร้อมทั้งชี้ให้ดูบนแผนที่ให้นักเรียนดู ยังมีกระแสน้ำเย็นจากขั้วโลกเหนือ ไหลผ่านช่องแคบเบริงไหลลงมาทางใต้ เรียกกระแสน้ำเย็นเบริง ไหลผ่านคาบสมุทรยาคูตา

นักเรียน : ฟังเฉย ๆ ไม่มีใครถามหรือสงสัย ผู้สังเกตสงสัยแต่ก็ไม่สามารถจะถามได้ เพราะสังเกตเฉย ๆ

ครู : ครูอธิบายต่อ กระแสน้ำเย็นโอยาสีโวอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก มีกระแสน้ำไหลมาปะทะกันเรียกว่า Kuril Bank ระหว่างกระแสน้ำแคริบเบียนและกัลสตรึม มีกระแสน้ำเย็นมาปะทะกันเป็นแหล่งปลาชุมเรียก New foundland Bank แถบ ๆ หมู่เกาะญี่ปุ่นมีกระแสน้ำอุ่นไหลผ่านมีปลาชุม เป็นที่บริเวณน้ำตื้นเรียก Sunda Bank และชี้บนแผนที่และอธิบายว่า ตรงทะเลเหนือมีกระแสน้ำอุ่นกัลสตรึมไหลวกเข้าไปมีแหล่งปลาชุมอีกแหล่งหนึ่งเรียก Dogger Bank ตรงไหนที่มีกระแสน้ำอุ่นมาปะทะกันจะมีหมอกเต็มไปหมด เรียกว่า Cold wall เป็นอันตรายแก่การเดินเรือและมีปลาชุมชุม พร้อมทั้งสรุปเกี่ยวกับแหล่งปลาชุมทั้งสี่แห่ง

นักเรียน : ตอบพร้อม ๆ กันเมื่อครูพูดว่า “Kuril Bank” คือบริเวณ..... ต่อไปจนจบ

(สมคิด ตีร์รัมย์-ผู้บันทึก)